HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאימתי פרק ראשון ברכות ו.

ו) המתפלל ולא המתין את חבירו טורפין לו וכו'. פירש רבינו

תס"ד זה היה להם בזמני כנסיות שלהם שהיו בשדה ולכך היו מתפללין ג' תפילות ביום להמתין. והכ"ר היה מאחר תפלתו ומתריך על שיעלו כולם ואם נמוך כך היה שוה לדם בזית הכנסת היה מעיין נספר עד שגמרו תפלתם. ונראה להחמיר לף לנו: **כי בסלא לאוגיא**ב. כעין תלמיס המקיפין את הערוגה כלאחמירין גריס נדריס (לף ו:) הלין חוגיא להוי פחה: **חד לא מבתבן מליה בספר הזברונות.** כלומר עם תחריס אחד נספר לנדו ונכתבין כלאחמירין וכל מעשיך נספר ונכתבין (תענית פרק ג) כ"ס[ג] מדה טובה: **אלו תפילין שבראש.** (ו) לפי שיש בהן רוב סם של שדי שהס"ץ כתובה בקמעו שנכתבים והלי"ת בלועות. ותימה מאמת פרק במה מדליקין (לף כח ב) דקאמר מן המותר בפיך ולא מפיק לועות מתורת ס' בפיך. ועוד דבפ' במה דמגילה (לף טו ב) קרי ללועות מאמיני קדושה בעלמא. ללא ר"ל אלו תפילין שבראש של אדם כנגדהו של ראש ורלמין לשיך בהו ולאו אחד מאד תפילין של יד מכוסין דכתיב (שמות יג) לך לאות על יד ולא לאחריס לאותם(ח): **מי כעמך ישראל.** זה שיסד הפיוטן (כיוס פ' דפסח) מוטפח בלילו גדלי: (ט) **אחורי בית הכנסת.** פי' רש"י כל פחתי בתי כנסיות היו למזרח ומחוריהם למערב וזה המתפלל מחורי בית הכנסת ופניו מחזיר פניו לבהכ"נ נראה כקופר במי שהגבור מתפללין לפניו. ולא נהירא לחדרבה במהדר מפיה לבית הכנסת מיחוי כמי דמסתפינן מקהל מתפללין למערב והוא מתפלל כנגדם למזרח. ע"כ נראה לחורי בהכ"נ מי שהוא לחורי העם במזרח והעם מסתחוים למערב ולהכי קאמר ולא מהדר לפיה כו'. ודוקא הס שהיה מנהגם להתפלל למערב. אבל אנו מתפללים למזרח אלחו בחערבו של י"י וכתיב והתפללו אליך דרך ארלס (מ"ו ח) ונראה כמו שפי' להם לנד מערב יתפרס לנו לנד מזרח: שלמלי

אמר ר' יוסי ברבי חנינא זוכה לברכות הללו שנאמר [1]לוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך וגו': תניא אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין אמר אביי אינהו נפישי מינן וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא אמר רב הונא כל חד וחד מינן אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה[ו] אמר רבא האי דוחקא דהוי בכלה מנייהו הוי הני ברכי דשלחי מנייהו [ז] הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו הני כרעי דמנקפן מנייהו האי מאן דבעי למידע להו לייתי קיטמא נהילא ונהדר אפורייה ובצפרא חזי כי כרעי דתרנגולא האי מאן דבעי למחזנהו ליתי שלייתא דשנורתא אוכמתא בת אוכמתא בוכרתא בת בוכרתא ולקליה בנורא ולשחקיה ולימלי עיניה מניה וחזי להו ולשדייה בגובתא דפרזלא ולחתמי' בגושפנקא דפרזלא דילמא גנבי מניה ולחתום פומיה כי היכי דלא ליתזק רב ביבי בר אביי עבד הכי חזא ואתזק בעו רבנן רחמי עליה ואתסי: תניא אבא בנימין אומר [8]אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר [2]לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה אמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר [3]אלהים נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל [3]ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר [3]בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים שיושבים ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר [4]אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' [ג]מאי ולחושבי שמו אמר רב אשי [ט] חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ומנין שאפילו אחד שיושב בתורה ששכינה עמו שנאמר [5]בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך וכי מאחר דאפילו חד תרי מבעיא תרי מכתבן מלייהו בספר הזברונות חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות וכי מאחר דאפי' תרי תלתא מבעיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמ"ל דדינא נמי היינו תורה וכי מאחר דאפי' תלתא עשרה מבעיא עשרה קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דייתבי: א"ר אבין בר רב אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר [6]נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו בימינו זו תורה שנאמר [7]מימינו אש דת למו ובזרוע עוזו אלו תפילין שנאמר [8]ה' עוז לעמו יתן ומנין שהתפילין עוז הם לישראל דכתי' [9]וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך [ז]ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו א"ל [10]ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישראל אין דכתיב [11]את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום [י]אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני [י]חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר [12]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר בתי מאי א"ל [13]כי מי גוי גדול ומי גוי גדול [14]אשריך ישראל [15]או הנסה אלהים [16]ולתתך עליון אי הכי נפישי להו טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דדמיין להדדי בחד ביתא אשריך ישראל ומי כעמך ישראל בחד ביתא או הנסה אלהים בחד ביתא ולתתך עליון בחד ביתא וכולהו

[אומר] אין תפילתו של אדם [נ]שמועת אלא בבית הכנסת שנאמר [ולשמוע אל הרנה ואל התפלה] מקום רנה שם תהא תפילה. [ומקום רנה הוא בבית הכנסת] שנאמר רננו צדיקים, כן[לומר] בבית יי [ש]ם תהיה תפילה. ומנין שהקב"ה מצוי בכנסת, פירוש ומנין שכבודו של הקב"ה מצוי בכנסת, דכתיב כן ובכל.... א"ר אבין בר אדא אמ' ר' יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו, ימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו, עוזו אלו תפילין. פי' שהב"ה מראה מכבודו לנביאיו וחסידיו באובנתא דליבא כדמות אדם יושב, דכתיב וראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו, וכתיב וראראה את ה' יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל, וכמי שיש לו רגלים דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וכיון שנגדע לנו כי מתראה לנביאים בענין הזה, נתברר לנו כי ראייה האמורה בראיית הלב, ולא בראיית העין היא, כי לא יתכן להאמר בראיית העין שנראית דמות להב"ה, שנאמר ואל מי תדמיוני ואשוה, אלא ראייה בלב היא, כך יתכן לומר שאיפשר לאדם לראות בראיית הלב דמות כבוד בראש ועליו תפילין. והאומר ראיתי, ראיית הלב היא כדכתיב ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. וכך כוונתו, ולא ראיית העין ממש, שהרי בפירוש אמר הכתוב ודברתי על הנביאים ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה, מלמד שמראה לכל נביא דמיון שיוכל לראות, אבל ראייה ממש חס ושלום שיש מי שעולה על דעתו, וכי ר' יצחק חולק על התורה שנאמר כי לא יראני האדם וחי. ובא ר' יצחק ואמר כי נראה הקב"ה למשה. ועוד הלא כתיב וירא את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, הנה מראה הכתוב שראו, ומקרא אחר כתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם בחורב מתוך האש, קשו קראי אהדדי. נפרקי לא קשיא, האי קרא דכתיב ויראו, ראיית הלב, האי דכתיב כי לא ראיתם כל תמונה, ראיית העין. ומצינו לשון הקודש שקורא בענין הזה ראייה, שנאמר וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ויעקב לא היה במצרים אלא בארץ כנען. וכהנה רבות. ולמכיני מדע יראי שמים בפחות מזה (היה) די להם להבין לידיע שאין בכל התלמוד דבר מודיע שיש בישראל נותן דמות לבוראנו ישתבח שמו ויתעלה זכרו. אמנם חלוקי לב רשעי ארץ המינים מחפאים דברים אשר לא כן כדי לגנות עצמם, מי שפרע מאנשי דור המבול יפרע מהם. ומצאנו שהקב"ה ית"ש הראה למשה רבינו בתוך הכבוד שאמר הכתוב וראית את אחורי, כגון מלאך ובראשו תפילין, וראה משה רבינו והבין קשר של תפילין ושי"ן של תפילין, כענין שהראהו כלי המשכן שנא' ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו. וזה יתכן למראית העין ויתכן להראית הלב. אבל זה שכתוב וראית את אחורי אינה אלא ראיית הלב, ועל אותה הראייה שנאמרה

בא א מיי' פ"ח מהלכות תפלה הלכה ו סמג עשין יט טור ושו"ע או"ח סימן ס סעיף ט:

תורה אור השלם

1. לוּלא הִקְשַׁבְתָּ לְמִצְוֹתָי
יְהִי כַנָּהָר שְׁלוֹמֶךָ וְצִדְקָתְךָ
כְּגַלֵּי הַיָּם: וְיִהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ
וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ כְּמְעוֹתָיו
לֹא יִכָּרֵת וְלֹא יִשָּׁמֵד שְׁמוֹ
מִלְּפָנָי: ישעיה מח יח-יט

2. וּפְנִיתָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ
וְאֶל תְּחִנָּתוֹ יְיָ אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ
אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה
אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ
הַיּוֹם: מלכים א ח כח

3. מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים
נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב
אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: תהלים פב א

4. אָז נִדַּבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ
אֶת רֵעֵהוּ וַיְקַשֵּׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע
וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו
לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:
מלאכי ג טז

5. מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי
וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ
וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת
בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא
אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ:
שמות כ כ

6. נִשְׁבַּע יְיָ בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ
עֻזּוֹ אִם אֶתֵּן אֶת דְּגָנֵךְ עוֹד
מַאֲכָל לְאֹיְבָיִךְ וְאִם יִשְׁתּוּ
בְנֵי נֵכָר תִּירוֹשֵׁךְ אֲשֶׁר
יָגַעַתְּ בּוֹ: ישעיהו סב ח

7. וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח
מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר
פָּארָן וְאָתָה מִרְבְבֹת קֹדֶשׁ
מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ:
דברים לג ב

8. יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ
אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:
תהלים כט יא

9. וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי
שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ
מִמֶּךָּ: דברים כח י

10. מִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי
אֶחָד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָלַךְ
הָאֱלֹהִים לִפְדּוֹת לוֹ עָם
לְשׂוּם לְךָ שֵׁם גְּדֻלּוֹת
וְנֹרָאוֹת לְגָרֶשׁ מִפְּנֵי עַמְּךָ
אֲשֶׁר פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם:
דברי הימים א יז כא

11. אַתָּה הָאֱמַרְתָּ הַיּוֹם
לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת
בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו
וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ
בְּקוֹלוֹ: וַיְיָ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם
לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל
מִצְוֹתָיו: דברים כו יז-יח

12. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
דברים ו ד

13. כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ
אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּיְיָ
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו:
וּמִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִם כְּכֹל
הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי
נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם:
דברים ד ז-ח

14. אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי
כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיְיָ מָגֵן
עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ
וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה
עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ:
דברים לג כט

15. אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא
לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי
בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים
וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה
וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים
גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
לָכֶם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם
לְעֵינֶיךָ: דברים ד לד

16. וְלִתְּתְךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתְהִלָּה
וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיוֹתְךָ
עַם קָדוֹשׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר: דברים כו יט

ג) שנאמר יפול מלדך אלף ורבבה מימינך אך"ם [וכ"ה סג' בילקוט ובע"י], ב) [פי' ליול לאחד כעולם לכלומר דבר תכיכר אלין כמותו. עיין בערוך אחד ג'], ו) שייך לקף ד' ע"ב, ז) [ע"ע תוס' שבת כב. ד"ה מחלין פט.], ח) מגיגה פ"ק דף ג., ט) [פי' ליול לאחד כעולם כלומר דבר תכיכר אלין כמותו. עיין בערוך אחד ג'], י) שייך לקף ד' ע"ב, יא) [מגילה טו:] פסוס יו. מולין פט.], יב) מגיגה פ"ק דף ג., יג) [פי' ליול לאחד כעולם כלומר דבר תכיכר אלין כמותו. עיין בערוך אחד ג'], יד) שייך לקף ד' ע"ב, טו) [מגילה טו:] פסוס יו. מולין פט.], טז) מגיגה פ"ק דף ג., יז) [פי' ליול לאחד כעולם כלומר דבר תכיכר אלין כמותו. עיין בערוך אחד ג'], יח) שייך לקף ד' ע"ב, יט) [ע"ע תוס' שבת כב. ד"ה ס"ץ] ותוס' שיטוני לו. ד"ה קשר ומגילה טו: ד"ה תפמיכי [ותוספות מנחות לה: ד"ה מלו], כ) שייך לעמוד ב'.

הגהות הב"ח

(ו) גמ' דשלחי מיניייהו הוי הכי: (ז) שם אחר כ"ג אפי' חישב לחם: (ח) רש"י ד"ה המי דומקא וכו' כשבאין לשמוע: (ט) ד"ה אשר אזכיר וכו' שמי על פי מלותי: (י) ד"ה בשבר בתי מלי כתיב בהו שכתי: (יא) תוס' ד"ה אלו תפילין שבראש פרשי"י [במנחות ל"ה] לפי שיש:

גליון הש"ס

גמ' אין השלחו של אדם בו'. עי' ע"ז ד ע"ב תוס' ד"ה כיון. וגרסתם אלא עם הכלור: רש"י ד"ה ומנין לעשרה וכו' עדה בו'. לקמן כ"ח ע"ב:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, פי' ר"ח (המגיה ציין שאצלנו זה ט"ס) דוקא בביהכ"ס שלהם שהיו רחוקין מן העיר ויש לירא מן המזיקין ושמא גם בשלנו בלילה, ורבינו רגיל להמתין אפי' ביום ודוקא כשהיה עומד להתפלל. (רבינו ר"י הזקן). ב. בתוס' ר"ש גורס. כסלא לגיא. ג. בתוס' ר"ש גורס, וכ"ש הכא דמדה טובה מרובה.

לעזי רש"י

פרייר"ר. חיכוך שפשוף.

מוסף רש"י

כי כסלא לאוגיא. כלומר כתלמיס לנקעה (נדרים ו:). **בקרב אלהים ישפוט.** המקום שמסכים עמסם נדבר המשפט (אבות פ"ג מ"ו). **בכל המקום אשר אזכיר את שמי.** כלומר שתמן דעת נלבך להזכיר את שמי, תמוא שם תלוך, ושיהיו יתיר, תוכיר את שמי ממנו ולמלך לזכירים להזכיר את שמי (שם). **ובזרוע עזו אלו תפילין.** מלכתיב ימינו וכתיב וזרוע עזו, מלמד שזרועו היינו שתמלו ותפילין בשמאל קיימי (נזיר ג:). **אלו תפילין שבראש.** תות הן לכל כי שם ס' נקרא עליך (חולין פט.). **שנאמר** כתוב הוא הסם ש"י ול"ת (מנחות לה: ועי' תוד"ה אלו). **האמרת.** שנאמת, כמו יתאמרו כל פועלי און, יתאמת שלרכו נלמה (תגיגה ג.). **תשיבה אחת.** שנא אחד, שנא מיותר לומר הין כמוך לכך נתרבו לגלות (שם).

רבינו חננאל

אילמלי [נ]תנה רשות לעין לראות את המזיקין אין[ן] כל בריה (לכ..) יכולה לעמוד מפניהם. פיר' (מפלי) [כיסלי] כיסלי. פירי .. בבב .. דמשתיין. **תניא אבה בנימין** [אומר] אין תפילתו של אדם [נ]שמעת אלא בבית הכנסת שנאמר [ולשמוע אל הרנה ואל התפלה] מקום רנה שם תהא תפילה. [ומנין שהקב"ה מצוי בכנסת, פירוש ומנין שכבודו של הקב"ה מצוי בכנסת, דכתיב כן ובכל.... א"ר אבין בר אדא אמ' ר' יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו, ימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו, עוזו אלו תפילין. פי' שהב"ה מראה מכבודו לנביאיו וחסידיו באובנתא דליבא כדמות אדם יושב, דכתיב וראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו, וכתיב וראראה את ה' יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל, וכמי שיש לו רגלים דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וכיון שנגדע לנו כי מתראה לנביאים בענין הזה, נתברר לנו כי ראייה האמורה בראיית הלב, ולא בראיית העין היא, כי לא יתכן להאמר בראיית העין שנראית דמות להב"ה, שנאמר ואל מי תדמיוני ואשוה, אלא ראייה בלב היא, כך יתכן לומר שאיפשר לאדם לראות בראיית הלב דמות כבוד בראש ועליו תפילין. והאומר ראיתי, ראיית הלב היא כדכתיב ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. וכך כוונתו, ולא ראיית העין ממש, שהרי בפירוש אמר הכתוב ודברתי על הנביאים ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה, מלמד שמראה לכל נביא דמיון שיוכל לראות, אבל ראייה ממש חס ושלום שיש מי שעולה על דעתו, וכי ר' יצחק חולק על התורה שנאמר כי לא יראני האדם וחי. ובא ר' יצחק ואמר כי נראה הקב"ה למשה. ועוד הלא כתיב וירא את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, הנה מראה הכתוב שראו, ומקרא אחר כתיב ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם בחורב מתוך האש, קשו קראי אהדדי. נפרקי לא קשיא, האי קרא דכתיב ויראו, ראיית הלב, האי דכתיב כי לא ראיתם כל תמונה, ראיית העין. ומצינו לשון הקודש שקורא בענין הזה ראייה, שנאמר וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ויעקב לא היה במצרים אלא בארץ כנען. וכהנה רבות. ולמכיני מדע יראי שמים בפחות מזה (היה) די להם להבין לידיע שאין בכל התלמוד דבר מודיע שיש בישראל נותן דמות לבוראנו ישתבח שמו ויתעלה זכרו. אמנם חלוקי לב רשעי ארץ המינים מחפאים דברים אשר לא כן כדי לגנות עצמם, מי שפרע מאנשי דור המבול יפרע מהם. ומצאנו שהקב"ה ית"ש הראה למשה רבינו בתוך הכבוד שאמר הכתוב וראית את אחורי, כגון מלאך ובראשו תפילין, וראה משה רבינו והבין קשר של תפילין ושי"ן של תפילין, כענין שהראהו כלי המשכן שנא' ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו. וזה יתכן למראית העין ויתכן להראית הלב. אבל זה שכתוב וראית את אחורי אינה אלא ראיית הלב, ועל אותה הראייה שנאמרה